

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Το **πολιτικό σύστημα της Ελλάδας** είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, με τον Πρωθυπουργό αρχηγό της κυβέρνησης και πολυκομματικό σύστημα. Η μορφή του πολιτικού συστήματος αποφασίστηκε από τον ελληνικό λαό σε δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 1974, στο οποίο το 69% των πολιτών επέλεξε την κατάργηση της μοναρχίας στην Ελλάδα. Η απόφαση είναι αποτέλεσμα της κάλυψης που παρείχε ο πρώην βασιλιάς στους **πραξικοπηματίες συνταγματάρχες** το 1967 καθώς και των αντιδημοκρατικών παρεμβάσεων στην πολιτική ζωή της χώρας κατά τη δεκαετία του '60. Το μεταδικτατορικό πολιτικό σκηνικό καθορίστηκε επίσης από την υιοθέτηση νέου Συντάγματος, τη νομιμοποίηση του μέχρι τότε παράνομου Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ), την εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας από τη Βουλή και την **ουσιαστική κατοχύρωση** της ελευθερίας του λόγου και των ατομικών δικαιωμάτων του πολίτη.

Το πολιτικό σύστημα διαμορφώθηκε το πρώτο διάστημα της **Μεταπολίτευσης**, δηλαδή την περίοδο που άρχισε αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας (1974). Η **νομοθετική εξουσία** ανήκει στην κυβέρνηση και στη Βουλή των Ελλήνων. Από την αποκατάσταση της δημοκρατίας στο πολιτικό σύστημα της Ελλάδας επικρατούσε μέχρι το 2014 ο **δικομματισμός**. Στο πολιτικό σκηνικό της χώρας κυριαρχούσαν δύο πολιτικά κόμματα: η φιλελεύθερη-συντηρητική *Νέα Δημοκρατία* (ΝΔ) και το σοσιαλδημοκρατικό *Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα* (ΠΑΣΟΚ). Μετά από μια δεκαετία κοινωνικο-πολιτικής κρίσης (2009 – 2019), η οποία συντάρaxε τη χώρα, στην Ελλάδα μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου του 2019 εδραιώθηκε το συντηρητικό κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, ενώ στο χώρο της αντιπολίτευσης επικρατεί πολυδιάσπαση, καθώς στη σημερινή Βουλή εκπροσωπούνται συνολικά 8 μικρότερες πολιτικές παρατάξεις.

Η δικαστική εξουσία είναι ανεξάρτητη της εκτελεστικής και της νομοθετικής. Το **Σύνταγμα** που ψηφίστηκε το 1975 ορίζει ως αρχηγό κράτους τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας που εκλέγεται από τη Βουλή. Η δομή της ελληνικής κυβέρνησης είναι παρόμοια με αυτή πολλών δυτικών χωρών, και περιγράφεται ως συμβιβασμός μεταξύ του γαλλικού και του γερμανικού μοντέλου. Ο Πρωθυπουργός και το Υπουργικό Συμβούλιο διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην πολιτική διαδικασία, ενώ ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει κυρίως τελετουργικό ρόλο, με περιορισμένες νομοθετικές και εκτελεστικές εξουσίες. Η ψήφος στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για άλλους του πολίτες άνω των 18 ετών. Το **Υπουργικό Συμβούλιο** περιλαμβάνει όλους τους υπουργούς και υφυπουργούς (πρακτικά 35 έως 50 άτομα), οι οποίοι διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μετά από πρόταση του Πρωθυπουργού.

Ο **Πρόεδρος της Δημοκρατίας** εκλέγεται από τους βουλευτές με πενταετή θητεία (η τελευταία εκλογή έγινε το Ιανουάριο του 2020), με μέγιστο δύο θητείες. Όταν λήγει η προεδρική θητεία, η Βουλή ψηφίζει για να εκλέξει νέο Πρόεδρο. Στις πρώτες δύο ψηφοφορίες απαιτείται ενισχυμένη πλειοψηφία $\frac{2}{3}$ (200 ψήφοι). Στην τρίτη και τελική ψηφοφορία απαιτούνται $\frac{3}{5}$ των Βουλευτών (180 ψήφοι). Αν και η τρίτη ψηφοφορία αποβεί άκαρπη, η Βουλή λύεται και ο τελευταίος Πρόεδρος κηρύσσει βουλευτικές εκλογές εντός 30 ημερών. Η νέα Βουλή επαναλαμβάνει άμεσα την ψηφοφορία για Πρόεδρο της Δημοκρατίας και απαιτούνται $\frac{3}{5}$ της ψήφου στην πρώτη ψηφοφορία, απόλυτη πλειοψηφία (151 Βουλευτές) στη δεύτερη και απλή πλειοψηφία στην τρίτη και τελική ψηφοφορία. Το σύστημα έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να προωθεί με συναίνεση υποψήφιους Προέδρους από τα κύρια πολιτικά κόμματα. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει τη δύναμη να κηρύξει πόλεμο, να δώσει χάρη και να υπογράψει σύμφωνα ειρήνης, συμμαχίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς. Αν

το ζητήσει η κυβέρνηση, απαιτείται απλή κοινοβουλευτική πλειοψηφία για να επικυρώσει τέτοιες ενέργειες ή συμφωνίες. Σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί να απαιτηθεί απόλυτη πλειοψηφία ή πλειοψηφία 3/5 (π.χ. η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση). Ο Πρόεδρος έχει στη διάθεσή του επίσης κάποιες έκτακτες εξουσίες, οι οποίες πρέπει να υπογραφούν από τον αντίστοιχο υπουργό. Οι αλλαγές στο Σύνταγμα του 1986 περιόρισαν τις εξουσίες του Προέδρου. Συνεπώς ο Πρόεδρος δεν μπορεί πλέον να λύσει το Κοινοβούλιο, να απολύσει την Κυβέρνηση, να παύσει άρθρα του Συντάγματος ή να κηρύξει κατάσταση πολιορκίας, χωρίς την αντίστοιχη υπογραφή του πρωθυπουργού ή του αντίστοιχου υπουργού. Για να κηρύξει δημοψήφισμα χρειάζεται την έγκριση της Βουλής.

*Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι η **Αικατερίνη Σακελλαροπούλου** (1956), η πρώτη γυναίκα στην ιστορία της Ελλάδας. Η κ. Σακελλαροπούλου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και άσκησε το επάγγελμα του δικαστή. Στις 15 Ιανουαρίου 2020 προτάθηκε από τον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, για το αξίωμα της Προέδρου. Στην ψηφοφορία της 22ης Ιανουαρίου 2020 ήταν η μοναδική υποψήφια και εκλέχθηκε νέα Πρόεδρος της Δημοκρατίας με 261 ψήφους.*

Ο **Πρωθυπουργός** είναι συνήθως ο αρχηγός του κόμματος που ελέγχει την απόλυτη πλειοψηφία των βουλευτών. Αν κανένα κόμμα δεν έχει την απόλυτη πλειοψηφία της Βουλής, ο Πρόεδρος δίνει στον αρχηγό του κόμματος με τη σχετική πλειοψηφία **διερευνητική εντολή**, δηλαδή του δίνει εντολή να εξετάσει αν σε συνεργασία με άλλα κόμματα μπορεί να σχηματίσει κυβέρνηση που να μπορεί να λάβει **ψήφο εμπιστοσύνης** της Βουλής, η οποία αποτελείται από 300 βουλευτές. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, ο Πρωθυπουργός διαφυλάττει την ενότητα της κυβέρνησης και κατευθύνει τις δραστηριότητες αυτής. Είναι το ισχυρότερο πρόσωπο του ελληνικού πολιτικού συστήματος και προτείνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας το διορισμό ή την παύση των υπουργών. Ο ελληνικός κοινοβουλευτισμός βασίζεται από το δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα στην αρχή της δεδηλωμένης, που αφορά στη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής στον Πρωθυπουργό και τους υπουργούς του. Συνεπώς ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να διορίσει για Πρωθυπουργό πρόσωπο που θα λάβει την ψήφο εμπιστοσύνης 151 βουλευτών. Η κυβέρνηση μπορεί ανά πάσα στιγμή να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή: αντιστρόφως, ένας αριθμός βουλευτών μπορεί να ζητήσει **"πρόταση μομφής"**.

Πρωθυπουργός της Ελλάδας από τον Ιούλιο του 2019 είναι ο Κυριάκος Μητσοτάκης (1968), γιος του πρώην πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη. Σπούδασε στα πανεπιστήμια Χάρβαρντ και Στάνφορντ. Από τον Μάρτιο του 2004 πολιτεύεται με τη Νέα Δημοκρατία. Στις κυβερνήσεις πριν το 2015 διετέλεσε υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Το 2015 εκλέχτηκε με εσωκομματικό δημοψήφισμα Πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας. Στις εθνικές εκλογές της 7^{ης} Ιουλίου 2019, η Νέα Δημοκρατία κέρδισε τις εκλογές με ποσοστό 39,9% και διαφορά 8,32% από τον ΣΥΡΙΖΑ. Την επόμενη μέρα, ο Κυριάκος Μητσοτάκης ορκίστηκε πρωθυπουργός και την μεθεπομένη ορκίστηκε το νέο υπουργικό συμβούλιο.

Νομοθετική εξουσία

Η **Βουλή των Ελλήνων** έχει 300 μέλη που εκλέγονται σε 4-ετή θητεία με **σύστημα ενισχυμένης αναλογικής**. Οι πολίτες μπορούν να δηλώσουν την προτίμησή τους "σταυρώνοντας" το όνομα του βουλευτή στο ψηφοδέλτιο.

Ο **εκλογικός νόμος** ορίζει ένα σύστημα ενισχυμένης αναλογικής εκπροσώπησης επιτρέπει κοινοβουλευτική πλειοψηφία ακόμη και αν το πρώτο σε ψήφους κόμμα δεν έλαβε την απόλυτη πλειοψηφία της λαϊκής ψήφου. Το κάθε κόμμα πρέπει να λάβει τουλάχιστον 3% της ψήφου για να εκλέξει βουλευτές. Το πρώτο σε ψήφους κόμμα έχει τη δυνατότητα βουλευτικής πλειοψηφίας (151 βουλευτές), αρκεί να λάβει τουλάχιστον το 39% της λαϊκής ψήφου. Το σύστημα αυτό ενισχύει την κυβερνητική σταθερότητα. Ο εκλογικός νόμος μπορεί να αλλάξει με απλή κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ενώ ο νέος εκλογικός νόμος δεν εφαρμόζεται στις επόμενες εκλογές αλλά στις μεθεπόμενες, εκτός αν ψηφιστεί από πλειοψηφία $\frac{2}{3}$ των βουλευτών.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Τα σημερινά ελληνικά πολιτικά κόμματα αποτελούν εξέλιξη ενός συστήματος που διαμορφώθηκε αμέσως μετά την ανεξαρτησία της χώρας. Μολονότι σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές, τα ελληνικά κόμματα διατηρούν ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία τα διαφοροποιούν σημαντικά από το αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Σε αυτά περιλαμβάνεται το αρχηγικό πλαίσιο λειτουργίας με τη δημιουργία των λεγόμενων «τζακιών», τα οποία αναδεικνύουν σε κληρονομική βάση πολιτικές δυναστείες (Παπανδρέου, Καραμανλής, Μητσοτάκης) τόσο σε πανελλαδικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Μια ακόμα ιδιαιτερότητα του ελληνικού κομματικού συστήματος είναι η αμοιβαία σύνδεση βουλευτή-ψηφοφόρου στη βάση του «ρουσφετιού». Με άλλα λόγια αλληλοεξυπηρέτηση στη βάση προσωπικών παροχών που δεν έχουν σχέση με ιδεολογικές ή προγραμματικές διακηρύξεις. Το «ρουσφέτι» χρησιμοποιείται για το αναξιοκρατικό «βόλεμα» συγκεκριμένου ψηφοφόρου με αντάλλαγμα την ψήφο του ίδιου και των συγγενών του.

Σε κάθε περίπτωση το ενδιαφέρον για την πολιτική στην Ελλάδα παρέμεινε, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, ιδιαίτερο ζωντανό και οι πολιτικές συζητήσεις αποτελούσαν κεντρικό σημείο της καθημερινότητας των Ελλήνων. Αυτό εκφράζεται με υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στις εκλογικές αναμετρήσεις: μέχρι το 2000 το ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές ξεπερνούσε το 70%, ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη ή μεγάλους αριθμούς κομματικών μελών και σε άλλες μορφές ενεργητικότερης ή παθητικής συμμετοχής σε κομματικές διαδικασίες (μαζική συμμετοχή σε μεγάλες προεκλογικές συγκεντρώσεις, συμμετοχή σε συνέδρια κλπ).

ΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Το πολιτικό σκηνικό της χώρας αποτελούνταν μέχρι το 2014 κυρίως από κόμματα που δημιουργήθηκαν μετά την πτώση της δικτατορίας. Η δυναμική αυτή οδήγησε στη δημιουργία νέων κομμάτων, διαφορετικών σε σχέση με αυτά που υπήρχαν πριν από τη δικτατορία, αποδείχτηκε ωστόσο περιορισμένη σε ότι αφορά τα πολιτικά πρόσωπα της προδικτατορικής περιόδου. Αυτά τα πρόσωπα (Κ. Καραμανλής, Α. Παπανδρέου, Κ. Μητσοτάκης) διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90. Το μεταπολιτευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από βελτίωση των πολιτικών ηθών αλλά και μεγαλύτερη πολιτική σταθερότητα, μολονότι η διάρκεια των εκλογικών αναμετρήσεων είναι και στις δύο περιπτώσεις ίδια, καθώς βουλευτικές εκλογές διεξάγονται περίπου ανά διετία.

Η κατάρρευση της δικτατορίας έφερε στην εξουσία τη **Νέα Δημοκρατία**, το κόμμα που ίδρυσε τον Οκτώβριο του 1974 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Η Νέα Δημοκρατία είναι συντηρητικό φιλελεύθερο πολιτικό κόμμα, ένα από τα δύο κυρίαρχα κόμματα στο πολιτικό σκηνικό της Ελλάδας μετά την

μεταπολίτευση. Ηγέτης της παράταξης εκλέχτηκε τον Ιανουάριο του 2016 ο Κυριάκος Μητσοτάκης. Στις εκλογές του 2023 η Νέα Δημοκρατία έλαβε ποσοστό 41%.

Το **Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα** (γνωστότερο ως ΠΑ.ΣΟ.Κ.) ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1974 από τον Ανδρέα Παπανδρέου. Στις εκλογές του 2023 έλαβε ποσοστό 12% και αποτελεί σήμερα το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα που εκπροσωπείται στην ελληνική Βουλή. Πρόεδρος του είναι ο Νίκος Ανδρουλάκης.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

Η κρίση οδήγησε σε δραματικές αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό της Ελλάδας. Αυτή εκφράστηκε με μείωση των ποσοστών των δυο παραδοσιακών εκπροσώπων του δικομματισμού, δηλαδή της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ. Τα κόμματα αυτά από το 1974 μέχρι το 2012 μονοπωλούσαν τις προτιμήσεις των ελλήνων ψηφοφόρων καθώς μαζί ελάμβαναν ποσοστά της τάξης του 80 έως 90%. Η παντοκρατορία τους έληξε μετά το 2012. Η δυσανεμία των ελλήνων πολιτών ανέδειξε σε πρωταγωνιστές νέα κόμματα όπως τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Χρυσή Αυγή.

Ο **Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ)** ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2004 ως εκλογική συμμαχία αριστερών κομμάτων και οργανώσεων. Στις εκλογές που έγιναν τον Ιανουάριο του 2015 σναδείχτηκε σε πρώτο κόμμα με ποσοστό 36,34% και σχημάτισε κυβέρνηση σε συνεργασία με το ένα μικρό συντηρητικό κόμμα και Πρωθυπουργό τον **Αλέξη Τσίπρα** (1974). Νέος πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ είναι ο Στέφανος Κασσελάκης, ο οποίος θεωρείται εκπρόσωπος του αριστερού «Τραμπισμού». Στις τελευταίες εκλογές ο ΣΥΡΙΖΑ έλαβε 18% και είναι το δεύτερο μεγαλύτερο κόμμα.

Το **Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας** – ΚΚΕ **αυτοπροσδιορίζεται** ως μαρξιστικό – λενινιστικό κόμμα. Ιδρύθηκε το 1918 και είναι το μακροβιότερο απ' τα πολιτικά κόμματα που δρουν στην Ελλάδα. Παραμένει ένα από τα λίγα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης που παραμένουν πιστά στη γραμμή του σταλινισμού. Τα εκλογικά του ποσοστά την τελευταία δεκαετία κυμαίνονται μεταξύ 5 και 8%. Ηγέτης είναι ο **Δημήτρης Κουτσούμπας**.

Από τις εκλογές του 2023 εκπροσωπούνται στη Βουλή πολλά μικρότερα νέα κόμματα. Στον χώρο της άκρας Δεξιάς είναι **Ελληνική Λύση**, που ιδρύθηκε από τον πρώην βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας Κυριάκο Βελόπουλο. Θεωρείται ότι είναι είναι λαϊκιστικό και φιλορωσικό και στηρίζεται από την Ορθόδοξη Εκκλησία όπως και το κόμμα **Νίκη**. Στον νεοναζιστικό χώρο κινείται το κόμμα **Σπαρτιάτες**. Στον χώρο της Αριστεράς δημιουργήθηκαν επίσης τα κόμματα **Νέα Αριστερά** και **Πλεύση Ελευθερίας**. Τα ποσοστά των μικρών κομμάτων κυμαίνονται μεταξύ 3 και 5%.